

СВІТОГЛЯДНІ КРИТЕРІЇ ТЕОРІЇ ГАРМОНІЙНИХ ПЕРЕТВОРЕНЬ

© Гронська Н., 2010

В результаті дослідження положень теорії гармонійних перетворень в економіці висвітлено такі світоглядні критерії соціальної філософії, як онтологічність, гносеологічність, праксеологічність, аксіологічність, а також визначено просторові позиції гармонійних перетворень матеріальної, інтелектуальної та духовної сфер діяльності і буття людини. Доведена актуальність переконань українських мислителів XVIII ст. – початку XX ст. з точки зору сучасних досягнень науки та їх філософського світоприйняття.

Ключові слова – онтологічний вимір, гносеологічний об’єкт, праксеологічні позиції, аксіологічний світ.

Natalia Gronska. Word view criteria of theory of harmonious transformation.

As a result of research of positions of theory of harmonious transformations to the economy the world of ontology, view criteria of social philosophy gnoseology, praxeology, ocsiology and also certainly spatial positions of harmonious transformations of financial, intellectual and spiritual spheres of activity and life of man are reflected. Actuality of persuasions of the Ukrainian thinkers of XVIII century – beginning of XX century from the point of view modern achievements of science and them philosophical perception of the world well-proven.

Keywords – ontological measuring, gnoseological object, praxeological positions, aksiological world.

Аналіз концепцій “Основ теорії гармонійних перетворень в економіці” (ОТГП) свідчить про задіяння проблем: гармонійної трансформації середовищ життєвого простору людини і суспільства; формування рушійних сил суспільного розвитку, інноваційної культури; взаємозалежності, взаємодії, взаємоіснування матеріального, інтелектуального, духовного світу, які впливають на зміну стану екологічності довкілля, визначають способи виживання людства. Вони спонукають теоретичне відтворення органічного зв’язку мікро-, мезо-, макро-, мега-, метаорганізаційних рівнів сфер діяльності і буття людини, формулювання світоглядних критеріїв для створення інформаційної бази науково-духовного простору.

Проблема зміни світоглядних позицій людини є у центрі уваги сучасних вітчизняних науковців-філософів: М. Жука, І. Надольного, В. Арутюнова, В. Світлицької, Ю. Шаповала, В. Дубініна, І. Галятовського [1], зарубіжних – А. Зотова, В. Васюкова, Д. Федорика, Й. Зайферда, Дж. Кросбі, І. Пригожина [6] і ін. Однак роль гармонійного підходу до вирішення проблем діяльності і буття людини ще неповністю розкрита. Особливо це стосується соціальних наслідків НТР, перспектив зміни вимірів людського буття, прогнозування переходу людства на новий рівень цивілізації, відтворення духовної культури суспільства. Наявність ОТГП створила можливість структурування її світоглядних критеріїв згідно з методологією В. Дубініна [4, с. 12].

Огляд філософських переконань українських мислителів XVIII ст. – початку XX ст. показує, що їх втілення залишається актуальним. Їх світовідчуття, світосприйняття та світорозуміння збігаються із результатами новітніх наукових досягнень квантової фізики, радієстезії, космології, соціології і стають мотивом щоденної людської діяльності. Переконання С. Подолинського,

В. Вернадського скеровують нашу увагу на екологічну рівноважність літосфери, атмосфери, гідросфери сонячної системи [2; 8]; погляди Г. Сковороди, І. Франка – на підтримку духовного зв'язку видимого і невидимого світу людини, як аналогів зовнішнього і внутрішнього екологічного середовищ простору; поетичні уявлення Т. Шевченка, Л. Українки щодо етики, моральної спрямованості та нездоланності людського духу, на органічну єдність почуттів віри, надії, любові. На протигагу їм, під впливом тенденцій глобалізаційного використання економічних ресурсів, розвивається комерційний напрям суспільного розвитку, що набуває негодної для майбутньої екзистенції людини форми однобічної раціональності, що перебиває людині можливості духовного просвітлення. Останні дослідження тривимірності координат простору і часу [5, с. 12], філософії економіки [7, с. 513–526], ОТГП в економіці [3, с. 367] засвідчують, що процес духовного освоєння світу здатний привести людину до самоусвідомлення, самопізнання, до пізнання внутрішньої єдності Всесвіту та гармонійного способу існування у ньому.

Мета роботи — висвітлити особливості положень ОТГП в контексті понять соціальної філософії; сформулювати світоглядні критерії гармонійних перетворень сфер діяльності і буття в умовах переходу від управління матеріально-енергетичним до енергетично-інформаційного обміну; довести необхідність гармонійних перетворень як основного напрямку удосконалення форм та методів людської діяльності і буття.

Світоглядні критерії ОТГП в економіці спрямовані на орієнтацію онтологічних, гносеологічних, методологічних, проблемних поглядів стосовно першооснов розвитку людини, суспільства і суспільної еволюції, аксіологічних засад. Онтологічний вимір діяльності і буття людської особи виходить із характеру гармонійного функціонування та поєднання людиною складових частин метасистеми “Небо-Земля”. Метасистема “Небо-Земля” – це тривимірна, відкрита, стаціонарна система складних зв'язків і відношень інформаційного об'єктивного і суб'єктивного характеру, в якій людина виступає як транслятор енергетичних фотонів, як резонатор окремих середовищ простору, як генератор сил, що, задовольняючи реалізацію постулатів – об'єктивізму, інтеракціонізму, автономізму, холізму, антропологізму, дуалізму, пантеїзму, індивідуалізму, символізму – забезпечує тривалість реального світу [3, с. 311]. Філософський вимір гармонійного буття людини в метасистемі “Небо-Земля” – це також особливий засіб самореалізації людини у процесі змін зовнішнього і власного (внутрішнього) світу. У цьому сенсі гармонійне буття людини набуває людиновимірної тріади матеріально-інтелектуально-духовної сфер, в якій особистість реалізує себе як біосоціодуховна цілісність, а самореалізація стає енергетично-творчим джерелом гармонійних перетворень суспільного ладу. Екзистенційний вимір буття людини охоплює за принципом “стріли часу” активну діяльність за індивідуальною, географічною та соціальною шкалами часу [3, с. 311]. У кожній із них вона відповідно впливає на зміну економічного та соціального розвитку, на гідне задоволення особистих потреб. В онтологічному розумінні людська гідність пов'язується з процесом гармонійного розподілу суспільної, приватної та державної власності. Натомість рушійною силою людського буття виступає рух думки (процес мислення), рух тіла (фізична праця), рух душі (розвиток духу). З позиції інформаційної онтології душа – інформаційно виражена (помислами, почуттями, вчинками, знаннями, справами людини) частина духу. Цю частину духу, в процесі гармонійних трансформацій особистої космічної тріади сфер фізичної, астральної, ментальної, людина зберігає у своїй свідомості. За процесом гармонійних перетворень свідомості та тріадною формою розвитку цілісного буття людини відбуваються періодичні трансформації іпостасей триєдиного онтологічного рівня тілесності людини.

Сутністю людської діяльності і буття людини є підтримка і збереження божественної конструкції трьох хрестів метасистеми “Небо-Земля”: орбітального, аномалістичного, людського, що зберігають гармонійний порядок вертикально-горизонтального, ортогонального перетину. У разі його деформації гармонійність Природи, починаючи від екології душі до екології довкілля,

вироджується. Гносеологічним об'єктом ОТГП є пізнання методів та способів порядку формування гармонійного переходу від управління матеріально-енергетичним до енергетично-інформаційного обміну відповідно до еволюції економічного, екологічного, наукового, духовного просторів як складових частин гностичного простору [3, с. 49]. Підставою еволюції духовного простору виступає спосіб гармонійного перетворення фізичної, астральної, ментальної сфер космічної тріади людського буття під впливом зміни енергетичного потенціалу душі, духу і біополя людини; наукового – вплив гармонійної інтеграції освітянського, науково-дослідницького, науково-конструкторського, інформаційного, інноваційного середовищ; екологічного – порядок гармонійного резонування структур географічного, адміністративного, інфраструктурного, побутового середовищ та комунікаційних мереж; економічного – методи гармонійного перетворення ресурсної та продуктивної тріад, перша включає матеріальні, інтелектуальні, духовні ресурси економічного потенціалу, що функціонально взаємопов'язані гармонією об'єктивних інформаційних відношень, друга – охоплює творчу, виробничу реалізаційну сфери органічних та технічних структур матеріально-енергетичного та енергетично-інформаційного обміну. Їхня гармонійна трансформація проходить на мікро-, мезо-, макро-, мега-, метарівнях організованості, які інтегруються в єдність елементів інформаційних відношень. Їх фрактальний зв'язок – це спосіб виникнення інформації стосовно єдиноможливої побудови гармонійно організованого простору. Якщо в процесі змін та перетворень не порушується гармонія зв'язку між названими сферами, середовищами, організаційними рівнями та вимірами простору, то за законом збереження цілісності виникає можливість фрактального порядку її розподілу і у життєвому просторі формується свідомість наявності інваріантних сил зв'язку. Отже, кожний життєвий простір метасистеми “Небо-Земля”, володіючи властивістю голографічності, єдиний за своєю структурою, а кожна частина загального гносеологічного простору зберігає сутність цілісності. При цьому притаманний гармонійним перетворенням подвійний вплив кожної сфери дії на дві інші забезпечує збереження органічної форми і сутність енерго-інформаційного обміну.

Праксеологічні позиції ОТГП ґрунтуються на сутності гармонійної трансформації сфер використання ресурсів економічного потенціалу у взаємодії із середовищами гностичного простору метасистеми “Небо-Земля”. Зокрема, умови праці мотивуються потребами: розвитку інноваційної та творчої діяльності в єдиному науковому просторі Європи, сумісної гармонійної структуризації еколого-економічного простору, зміни видів, способів та джерел енергозабезпечення, гармонійної зміни аури енергетичного поля людини, гармонійної трансформації біосфери в ноосферу [3, с. 296].

Методи людської участі в процесі гармонійних перетворень в економіці повинні відповідати вибору пріоритетних важелів впливу позитивних вібрацій резонування середовищ гностичного простору метасистеми “Небо-Земля”, їх гармонійної взаємодії, взаємозв'язку включно з порівнянням стану виробництва продукції та споживання, вибору напрямів глобалізації з використання ресурсів економічного потенціалу, вибору методу впорядкованості руху матеріальних, фінансових та інформаційних потоків тощо. Правильною людською діяльністю можна вважати ту, в процесі якої людина гармонійно поєднує свій інтелектуальний багаж із фізичними та душевними даними. Ефективність цього поєднання зумовлена життєстверджувальною енергією людського духу.

Засади ефективності та раціональності гармонійних перетворень формуються у тривимірних координатах раціонального, абстрактного, віртуального світу. У раціональному світі проявляється людська здатність до праці, здатність бути каталізатором гармонійних перетворень біологічної енергії, від ефективності якої зумовлений енерго-інформаційний обмін. В абстрактному сприйнятті участь людини в процесі гармонійних перетворень являє собою можливість відтворення людських сил за умови ефективного використання енергії життєдіяльності людини. У віртуальному світі проявляється голографічний запис світлової хвилі тієї індивідуальної свідомості людини, яка бере безпосередню участь у процесі гармонійного перетворення просторової структури. Ефективність людської діяльності у цьому випадку зумовлена рівнем свідомості, екологічністю душі і

географічного середовища, у якому розміщена просторова структура Отже, у гармонійній інтеграції сил людського духу, свідомості і фізичної здатності – загальне джерело творчої діяльності і самореалізації людини, що зорієнтована на поєднання своєї біологічної енергії із силовим полем метасистеми “Небо-Земля”. Аксиологічний світ гармонійних перетворень визначає їх ієрархічність за організаційним рівнем, їх вимірність у просторовому аспекті і підпорядкованість сутнісній вагомості засад удосконалення. До останніх належать вимоги удосконалення: розподілу цілості; умов гідного буття людини; повинностей, зобов’язань у людських стосунках; методів зниження організаційної напруженості; методів синергетичності взаємодії; методів об’єднання окремих частин цілості, у тому числі суспільної спільноти, способів духовного дозрівання людини як носія моральних цінностей [3, с. 331]. Розрізняємо категорії цінності як характеристику процесу гармонійних перетворень і оцінку як процес встановлення наявності чи відсутності гармонії. Цінність процесу гармонійних перетворень стає підставою для вибору цілей і засобів реалізації діяльності. За оцінкою гармонізації сфер діяльності, гармонізації середовищ простору стверджуються інтереси їх структурованості, взаємодії, взаємовідношень. У людському вимірі цінність гармонійних перетворень полягає у вдосконаленні взаємовідносин суб’єктивної і об’єктивної природи реальності буття, що зумовлює потребу гармонійного порядку перетворень, ідентифікує вартість життя людини з погляду його еволюційності.

Природа та буття людської особи в контексті ОТГП – це конструктивні елементи утримання духовного і енергетичного балансу метасистеми “Небо-Земля”, це вид прояву загальної світової енергії, джерело енергетично-інформаційного обміну. Уособлюючи єдність розуму, тіла, душі і духу людина є одночасно також центральною фігурою історії. За умови споріднення своєї діяльності з природними нахилами вона здатна наповнювати життя провідною силою гармонізуючого розвитку людських і природних ресурсів, впливати на формування геологічних сил планети. На людину покладена відповідальність за вибір між матеріальним науково-технічним розвитком та наданням переваг інтелектуальним і духовним чинникам саморозвитку заради продовження терміну існування людини як виду. У наш час відносна гармонія між людиною і природою, людиною і людиною, та людиною і Богом знівельовані чинниками зростання продуктивних сил, зростання потреб індивідуального задоволення, а сенс життя людини зведений до виживання. У цей самий час нетрансцендентність гармонійних перетворень навколишнього середовища здатна розбудити самосвідомість людини і активізувати її особисту природу чину. У процесі гармонійних перетворень реальної дійсності відбувається моральне преображення людини та, як наслідок, перехід біосфери в ноосферу [3, с. 271]. За ОТГП проблеми та можливості гармонійного розвитку суспільства пов’язуються з відповідно організованою працею та співжиттям людей в інформаційній ері постіндустріального періоду, в якому йдеться про збереження здобутків культури, формування інноваційної культури і науково-духовного простору. Головними чинниками суспільного співжиття сьогодні виступають функції: гармонізації інноваційної діяльності, реляціонізму, ідентифікації, за якими управління енерго-інформаційним обміном задовольняє потреби прискорення оборотності, синергетичності, інваріантності матеріальних, фінансових, інформаційних потоків за умови інтерактивності, ініціативності гармонійних відносин. Одночасно суперечності суспільного розвитку та тенденції їх вирішення, особливо за глобалізаційним підходом, формуються на перехресті інтересів економічного розвитку та економічної політики в контексті вертикальної мобільності структур соціальності ієрархії та горизонтальної мобільності соціально-економічного становища суспільства. Альтернативним напрямом глобалізації економіки виступає орієнтація розвитку суспільства на еволюцію суспільної гармонії, що досягається соціумом внаслідок гармонійного поєднання матеріальної, духовної, інтелектуальної діяльності в процесі використання тотожних їй ресурсів та у тотожних інформаційних світах, що охоплюють виробництво, розподіл, обмін, споживання, побутові проблеми самоорганізації та самовиживання [3, с. 338].

Методологічні позиції ОТГП в економіці ґрунтуються на:

– дослідженні категорій гармонійного зв'язку, які визначають неподільність цілого в цілості, рівноваги, що виражає сутність руху, збереження постійних величин інваріантності відтворення тощо;

– цілеспрямованості дослідження за аналізом принципів доцільності взаємозв'язку як гармонії причин і наслідків, розподілу різновидностей як гармонії структурних елементів цілого, симетрії, що пов'язана з узгодженням пропорцій окремих частин одного цілого та асиметрії групових гармонійних перетворень;

– теоретичному дослідженні об'єктів гармонійної трансформації матеріальних, фінансових, інформаційних, логістичних потоків, інноваційних підсистем логістичного ланцюга, моделюванні процесу гармонійної трансформації біосфери в ноосферу;

– застосуванні законів гармонії: збереження, єдності і боротьби протилежностей, зв'язку, різновидності, за якими встановлюється сутність закону “Золотого перетину”, що виражає зв'язок між рухом і стійкістю, сила єдності якого полягає у правильності відносин складових частин і є підставою для розвитку цих відносин, а сили цілості закладені в схемі побудови вертикально-горизонтального перетину, символом якого є хрест. За законом збереження цілості визначається ентропія гармонійних перетворень, проводиться гармонізація швидкостей зростання і відпливу енергії системи. Закон єдності і боротьби протилежностей відображає основне джерело саморозвитку особистості. Процесу гармонізації підлягає економічна система як сукупність різновидностей ресурсів та інформаційних відношень, які володіють однією і тією самою сутністю перетворень у межах однієї і тієї самої єдності економічного потенціалу; засадах визначення тотожності мікро- і макросвітів, що свідчить про зумовленість темпів енергетично-інформаційного обміну, про динаміку росту як наслідку поєднання структур обсягу з характеристиками часу.

Методологічне вивчення процесу гармонійних перетворень в економіці як складної системи багатьох об'єктів пізнання полягає у визначенні положення кожного об'єкта в просторі і зміні цього положення в часі, а також у визначенні за тими чи іншими параметрами відношення об'єктів і їх розклад у цілісній структурованій системі інтересів, подій, суспільних відносин, за якими у суспільній гармонії життєстверджується радість праці, корисність існування.

Проникнення у сутність світоглядних критеріїв теорії гармонійних перетворень засвідчує, що їх глибинний зміст корелює з основними положеннями соціальної філософії стосовно першооснови розвитку рушійних сил суспільства за проявом життєздатної енергії діяльності у тривимірних координатах матеріального, інтелектуального, духовного світовідчуття в процесі гармонійної трансформації сфер діяльності й буття людини.

1. Арутюнов В.Х. *Філософія глобальних проблем сучасності: Підручник* / В.Х. Арутюнов, В.Л. Світлицька. – К.: [б.в.], 2003 – 90 с. 2. Вернадський В.І. *Проблеми геохімії, мінералогії, петрографії* / В. Вернадський. – К.: [б.в.], 1963 – 218 с. 3. Гронська Н.С. *Основи теорії гармонійних перетворень в економіці: Монографія* / Н.С. Гронська. – Львів: Край, 2006 – 367 с. 4. Дубінін В.В. *Розвиток філософської думки в Україні* / В. Дубінін. – Краматорськ: ДДМА, 2006 – 208 с. 5. Жук М.А. *Квадродинаміка: Релятивістська квантова теорія пространства, времени и фундаментальных взаимодействий* / М.А. Жук. – Харьков: ООО «Инфобанк», 2004 – 24 с. 6. Пригожин И. *Определено ли будущее?* /И. Пригожин. – М.: Ижевск, 2005 – С. 180–235. 7. Причепій А.М. *Філософія: Підручник* / А.М. Причепій, А.М. Черній, Л.А. Чекаль. – К.: [б.в.], 2006 – 592 с. 8. *Учення Сергія Подолинського і цивілізаційна еколого-економічна перспектива: Зб. наук. праць* / Під наук. ред. В.О. Шевчук. – К.: КНЕУ, 2000 – 160 с.